

Маріупольський
університет

«Розвиток ринку праці в умовах глобалізаційних зрушень: виклики для України»

Збірник матеріалів
IV Всеукраїнської науково-практичної конференції

23 квітня 2026

Київ 2026

Розвиток ринку праці в умовах глобалізаційних зрушень: виклики для України : збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 23 квітня 2026 року) / за заг. ред. С. П. Калініної. Київ : МДУ, 2026. 264 с.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою економіко-правового факультету Маріупольського державного університету (протокол № 10 від 20.05.2026).

Редакційна колегія:

- Голова** – Тетяна МАРЕНА, в.о. ректора МДУ, кандидат економічних наук, доцент;
- Заступник голови** – Юлія ДЕМИДОВА, проректор з науково-педагогічної роботи та молодіжної політики МДУ, кандидат педагогічних наук, доцент;
- Члени редколегії:**
- Світлана КАЛІНІНА, декан економіко-правового факультету МДУ, доктор економічних наук, професор;
 - Лілія МИХАЙЛИШИН, завідувач кафедри міжнародних економічних відносин Карпатського національного університету імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ), доктор економічних наук, професор;
 - Вікторія ЯНОВСЬКА, завідувач кафедри економіки, маркетингу та бізнес-адміністрування Національного транспортного університету, доктор економічних наук, професор;
 - Світлана ЛАНСЬКА, завідувач кафедри економіки праці МДУ, кандидат економічних наук, доцент;
 - Валерія ПОДУНАЙ, доцент кафедри економіки праці МДУ, кандидат економічних наук, доцент;
 - Клавдія ТАХТАРОВА, доцент кафедри економіки праці МДУ, кандидат економічних наук, доцент;
 - Ольга ЛЕЛЮК, старший викладач кафедри економіки праці МДУ, кандидат економічних наук;
 - Василь ВОСКОБОЙНИК, Президент Всеукраїнської Асоціації компаній з міжнародного працевлаштування

Збірник містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Розвиток ринку праці в умовах глобалізаційних зрушень: виклики для України», яка відбулась 23 квітня 2026 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах систематизовано сучасні конструкти світового економічного розвитку та глобальні трансформації ринку праці, досліджено регуляторні пріоритети міграційної політики, здійснено науковий безпековий дискурс трудових ресурсного забезпечення, проаналізовано новітні конструкти і тренди HR-економіки, висвітлено проблематику використання людського капіталу в контексті інфраструктурного відновлення України.

Збірник адресовано викладачам і науковцям, фахівцям у сфері ринку праці та міжнародної економіки, докторантам, аспірантам і студентам економічних спеціальностей закладів вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами економічної науки.

В матеріалах конференції представлено думки учасників. У збірнику максимально точно відображено авторську орфографію та пунктуацію. Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

6. Кількість інноваційно активних промислових підприємств за видами економічної діяльності з розподілом за напрямками інноваційної діяльності за 2020-2024 роки. *Державна служба статистики України*. URL : <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 28.03.2026).

БЕЗЗУБЧЕНКО Ольга,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та міжнародних економічних відносин,
Маріупольський державний університет (м. Київ)

ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ У КОНТЕКСТІ ІНФРАСТРУКТУРНОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Інфраструктурне відновлення України в умовах повномасштабної війни та післявоєнної реконструкції є багатовимірним процесом, у якому поєднуються економічні, соціальні, інституційні та просторові аспекти розвитку. У цьому контексті людський капітал є не лише ресурсом забезпечення відбудови, а й визначальним фактором її ефективності, якості та довгострокової результативності. Саме наявність, структура та рівень розвитку людського капіталу значною мірою зумовлюють спроможність держави реалізовувати масштабні інфраструктурні проекти, забезпечувати інноваційність управлінських рішень та формувати нову модель економічного зростання.

У сучасних умовах відновлення інфраструктури не може зводитися до механічного відтворення зруйнованих об'єктів. Йдеться про комплексну трансформацію національного господарства, яка передбачає модернізацію виробничих потужностей, транспортних систем, енергетичної інфраструктури, соціальної сфери та житлового фонду. За таких умов людський капітал набуває стратегічного значення, оскільки саме він забезпечує поєднання матеріальних ресурсів, технологій та управлінських компетентностей в єдиний відновлювальний механізм [1; 2]. Отже, якість людського капіталу стає не допоміжною, а системоутворювальною умовою відбудови.

Актуальність дослідження зумовлена значними демографічними, міграційними та структурними втратами, яких зазнала Україна внаслідок війни. Скорочення чисельності економічно активного населення, вимушене переміщення мільйонів громадян, мобілізаційні процеси та руйнування ринкової інфраструктури призвели до істотних дисбалансів на ринку праці. Особливо гостро це виявляється у дефіциті кадрів для галузей, критично важливих для відбудови: будівництва, енергетики, транспорту, логістики, житлово-комунального господарства та інженерних спеціальностей [1; 3]. Внаслідок цього інфраструктурне відновлення стикається не лише з фінансовими та матеріально-технічними обмеженнями, а й із браком трудових ресурсів належної кваліфікації.

Окрему увагу слід приділити якісним характеристикам людського капіталу. Для успішної реалізації проектів відбудови недостатньо лише

кількісного поповнення робочої сили. Потрібні працівники, здатні діяти в умовах технологічної модернізації, цифровізації управлінських процесів та підвищених стандартів безпеки. Це зумовлює необхідність розвитку нових компетентностей, зокрема цифрової грамотності, проектного менеджменту, знання сучасних будівельних технологій, принципів енергоефективності та екологічної стійкості [1; 5]. Відповідно, система освіти, професійної підготовки та перепідготовки кадрів має бути орієнтована на оперативне реагування на потреби повоєнної економіки.

Важливим напрямом формування людського капіталу для відновлення є розбудова механізмів навчання протягом життя. Умови воєнної та поствоєнної трансформації вимагають гнучких освітніх моделей, короткотермінових програм перекваліфікації, дуальної освіти та партнерства між закладами освіти, державою та роботодавцями. Такий підхід дає змогу швидко адаптувати трудові ресурси до змін у структурі попиту на ринку праці та зменшувати розрив між наявними та необхідними компетенціями [4; 7]. Саме тому людський капітал має розглядатися як динамічна категорія, що потребує постійного оновлення та відтворення.

Суттєве значення має також міграційний компонент. Вимушене переміщення населення, як внутрішнє, так і зовнішнє, призвело до втрати частини трудового потенціалу, але водночас створило передумови для його подальшого збагачення. Українці, які перебувають за кордоном, набувають нового професійного досвіду, знайомлятимуться з іншими моделями організації праці, стандартами управління та технологічними практиками [2; 6]. За умов ефективної державної політики повернення та реінтеграції цей досвід може стати джерелом інституційного та інноваційного оновлення України. Водночас відсутність дієвих механізмів повернення мігрантів та створення для них привабливих умов праці загрожує перетворенням тимчасової міграції на тривалу втрату людського капіталу.

Не менш важливою є проблема внутрішньо переміщених осіб, ветеранів, жінок та молоді як ключових цільових груп політики відновлення. Їхня економічна активність може стати вагомим фактором локального розвитку, особливо в громадах, що зазнали значних руйнувань або прийняли значну кількість переселенців. За таких умов потрібні інструменти інтеграції, що поєднують професійну підготовку, психологічну адаптацію, соціальний супровід та сприяння працевлаштуванню [2; 6]. Таким чином, людський капітал слід розглядати не лише у національному, а й у регіональному та соціальному вимірах.

Просторова нерівномірність руйнувань та потреб у відбудові обумовлює необхідність диференційованої регіональної політики зайнятості. Окремі області потребують швидкого залучення великої кількості робочої сили для відновлення житла, інфраструктурних об'єктів та комунальних систем, тоді як інші регіони стикаються з відтоком населення та звуженням бази економічної активності [3; 5]. У таких умовах особливого значення набувають механізми територіальної мобільності, житлові програми, транспортна доступність, а також цифрові

платформи працевлаштування. Саме вони можуть забезпечити ефективний перерозподіл трудових ресурсів відповідно до потреб відбудови.

Показовим є те, що питання людського капіталу дедалі частіше розглядається не лише як соціальна, а й як економічна та безпекова категорія. Держава, яка втрачає або не відновлює людський потенціал, суттєво звужує власні можливості модернізації та зниження вразливості у довгостроковій перспективі. Тому політика відновлення повинна включати не тільки інвестиції у фізичну інфраструктуру, а й у соціальну інфраструктуру, освіту, охорону здоров'я, доступ до послуг, механізми зайнятості та підтримки батьків [1; 4; 7]. Лише за таких умов можливе формування стійкого середовища для відтворення людського капіталу.

У стратегічному вимірі інфраструктурне відновлення України має стати не просто відповіддю на наслідки руйнувань, а підґрунтям для структурної модернізації країни. У цьому процесі людський капітал виконує підвійну функцію: з одного боку, він забезпечує безпосередню реалізацію відбудовних завдань, з іншого – створює основу для довгострокового економічного зростання, інноваційного розвитку та європейської інтеграції України [5; 7]. Тому інвестиції в освіту, здоров'я, професійну мобільність і соціальну адаптацію населення слід розглядати як пріоритетні напрями державної політики.

Отже, людський капітал є ключовим фактором інфраструктурного відновлення України, оскільки саме він визначає здатність держави відновлювати не лише зруйновані матеріальні об'єкти, а й економічну, соціальну та інституційну спроможність суспільства. Ефективна стратегія відбудови повинна ґрунтуватися на поєднанні політики зайнятості, освіти, міграційного регулювання, соціальної захисту та регіонального розвитку. У цьому полягає основа переходу від компенсаційної логіки відбудови до моделі сталого та інноваційного розвитку.

Список джерел

1. Human Capital and Ukraine's Reconstruction [Електронний ресурс]. URL : <https://effectivestates.org/wp-content/uploads/2024/06/ISE-Ukraine-Human-Capital-1.pdf> (дата звернення: 13.04.2026).

2. Ukraine - Resilience at Work: Displacement and Integration in Ukraine's Labour Market URL : <https://reliefweb.int/report/ukraine/ukraine-resilience-work-displacement-and-integration-ukraines-labour-market-october-2025> (дата звернення: 13.04.2026).

3. Labour Resources for Ukraine's Post-war Recovery URL : <https://razumkov.org.ua/images/2024/10/16/2024-Pyshchulina-FKA-ZAINYATSST-ENGL-SITE.pdf> (дата звернення: 13.04.2026).

4. Strengthening the human capital of forcibly displaced persons in and from Ukraine URL : https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/06/strengthening-the-human-capital-of-forcibly-displaced-persons-in-and-from-ukraine_710d8b05/9afedf7c-en.pdf (дата звернення: 13.04.2026).

5. Ukraine Human Capital Chartbook 2025 URL : <https://kse.ua/wp-content/uploads/2025/05/Ukraine-Human-Capital-Chartbook-2025.pdf>

6. Діяльність війни на людському капіталі в Україні і пісні для відновлення URL : <https://docs.iza.org/pp185.pdf> (дата звернення: 13.04.2026).

7. Ukraine Presents the Vision of the Employment Strategy 2030 URL : <https://me.gov.ua/News/Detail/4fb6c320-ca43-49cd-b953-4872b1155562?lang=en-GB&title=ANewPolicyForTheLabourMarket-UkrainePresents> (дата звернення: 13.04.2026).

ДЕРЕВ'ЯНКО Володимир,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
ОНП «Економіка»,
Маріупольський державний університет (м. Київ)

ФОРМУВАННЯ ЛЮДИНОЦЕНТРИСТСЬКОЇ МОДЕЛІ ВІДНОВЛЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ПРОМИСЛОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВОЄННОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Повоєнне відновлення України виступає одним із найскладніших і водночас стратегічно визначальних етапів розвитку держави, що виходить за межі простого відтворення зруйнованих матеріальних об'єктів. Йдеться про комплексну перебудову економічної системи, оновлення промислового потенціалу, трансформацію інституційного середовища та формування нової моделі соціально-економічного розвитку. У цих умовах зростає значення людиноцентристської парадигми, відповідно до якої людський капітал розглядається як ключовий ресурс відновлення, що визначає ефективність економічної трансформації, темпи модернізації та довгострокову стійкість національної економіки [1].

Наукові підходи як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників підтверджують визначальну роль людського капіталу у процесах розвитку та відбудови. У міжнародній науці А. Сен та М. Нуссбаум розглядають розвиток через призму розширення індивідуальних можливостей, Л. Едвінссон і Т. Стюарт акцентують значення інтелектуального капіталу як основного джерела створення вартості, а П. Кругман підкреслює вплив людського фактора на просторову організацію економіки та індустріальний розвиток. В українській науковій традиції Е. Лібанова акцентує увагу на демографічних викликах як базовому обмеженні розвитку, В. Геєць обґрунтовує модель інноваційно-орієнтованого зростання, а А. Колот та Л. Федулова досліджують трансформацію ринку праці, інтелектуалізацію економіки та посилення ролі компетенцій. Сукупно ці підходи формують теоретичну основу людиноцентристського бачення відновлення [2].

Традиційні підходи до післявоєнної відбудови, що базувалися переважно на пріоритеті відновлення матеріальної інфраструктури, сьогодні демонструють обмежену результативність. Це пояснюється тим, що фізичні активи не забезпечують автоматичного економічного ефекту без достатнього рівня